

Terezínská 111 iniciativa

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

srpen 2022

**Ze soutěže Památníku Terezín na téma:
Malovat a přežít**

**Victoria Savchuk, 19 let, Střední průmyslová škola Otty Wichterleho, Velké Poříčí
(3. kategorie, 8. místo)**

Soutěžní dialog o rekonstrukci Muzea ghetta Terezín zná svého vítěze!

Tisková zpráva Památníku Terezín

Do mezinárodního soutěžního dialogu se přihlásilo 22 týmů, z několika evropských zemí, například z Itálie či Polska. Komise, čítající většinou nezávislé odborníky, vybrala z těchto týmů v lednu tohoto roku pět, které dostaly šanci zpracovat návrh a soutěžit o zakázku. Součástí dialogu byla konzultace všech pěti soutěžních návrhů s celou komisí.

Vítězem je architektonický ateliér SKUPINA pod vedením Marcely Steinbachové, která do svého multioborového týmu přizvala i známého amerického architekta Stevena Holla.

Předmětem soutěžního dialogu bylo vytvoření nové expozice a návrh stavebních úprav budovy muzea tak, aby vyhověla soudobým nárokům. Expozice by měla sloužit 15–20 let a měla by pojmout zhruba čtyřnásobný počet návštěvníku, než na který byla před zhruba třiceti lety dimenzovaná. Součástí záměru byla také revitalizace přilehlých venkovních prostor, Jiráskových sadů a řešení parkoviště.

Komise po nastudování návrhů a zevrubné diskusi vybrala jako nejlepší nabídku návrh autorského týmu Marcely Steinbachové. Členové komise došli k vzájemné shodě, že tento projekt převyšuje ostatní návrhy svou vysokou kvalitou architektonického návrhu. „Bývalá škola (nyní Muzeum ghetta Terezín) se v návrhu sama stává exponátem a je doplněna novým funkčním řešením, akcentujícím významné hodnoty i výzvy, ale i počty návštěvníků objektu,“ stojí v autorském popisu návrhu. Návrh dostavby, na kterém spolupracovali se slavným architektem Stevenem Hollem, inspirovala známá kresba „Měsíční krajina“ mladého terezínského vězně Petra Ginze, jejíž kopie dvakrát navštívila oběžnou dráhu.

Autorka Marcela Steinbachová dále dodává: „Oslovila jsem Stevena Holla ke spolupráci, protože je jedním ze světově nejuznávanějších architektů a věnuje se převážně stavbám pro kulturu a vzdělávání. Společně jsme se poprvé potkali při návrhu Centra Franze Kafky v Praze, dokončeném v roce 2007. Věřila jsem, že ho dané téma zaujme

Marcela Steinbachová: Vizualizace Muzea ghetta

a uchopí se ho se vši vážností, ale i s nadhledem.“ K samotnému návrhu dále uvádí: „Náš návrh dostavby muzea (Tower of Light) je volně inspirován obrazem Měsíční krajina terezínského mladého vězně Petra Ginze, je o světle a naději, vnáší do Terezína současný život a přítomnost. Zároveň řeší provozní vazby i velkou návštěvnost Muzea a umožňuje ponechat bývalou školu jako exponát, prostor pro současné pojetí expozice.“

Předseda komise Ondřej Synek, spoluzakladatel úspěšného architektonického ateliéru re:architekti, se k soutěži vyjádřil: „Soutěžní dialog kladl na účastníky dvojnásobný nárok: navrhnout kvalitní architektonické řešení několika staveb (samotného Muzea ghetta, Parku terezínských dětí, Jiráskových sadů a parkoviště včetně pavilonu zázemí), a expozici Muzea ghetta na základě připraveného libreta. Zvládnutí tohoto úkolu je velmi složité. Nejen kvůli potřebě

rozlišit ony dva základní rámce, tedy architekturu a expozici, ale i nutnosti pochopit celou řadu vztahů a nároků, a pak ještě a hlavně nalezení kvalitního a autentického řešení pro Terezín. To se vítěznému týmu bezesporu podařilo. Přináší soudobý návrh, který je přímo provázán s historií místa, a expozici, která svou formou a dramaturgií reaguje na připravené libreto a kontext.

Jsem přesvědčen, že zrealizovaný návrh vyváží míru pozornosti návštěvníků mezi Malou pevností a Muzeem ghetta a městem Terezín, která je v tuto chvíli významně vychýlena směrem k Malé pevnosti. Muzeum včetně Parku terezínských dětí se stane autonomním cílem v rámci Terezína. Těším se na to!“

Místopředsedkyně komise Ivana Rapavá, vedoucí historického oddělení Památníku Terezín, se k vítěznému návrhu vyjádřila: „Návrh autorského týmu Marcely Steinbachové je mimořádně komplexní a ve své podstatě jedinečný. Jednotlivé části zadání jsou promyšlené, už v samotném návrhu detailně zpracované a jejich řešení je citlivé. Přidanou hodnotou návrhu je jeho myšlenková hloubka. Motiv kresby „Měsíční krajina“, do níž její mladý autor Petr Ginz vložil své představy, naděje a touhy, je působivý, emočně silný a pro daný projekt nemohl být zvolen lépe.“

Z návrhů, které komise vybrala:

První příčka patří výše zmíněné **Marcele Steinbachové a ateliéru Skupina**, <http://skupina.org/>, na pomyslném stříbrném místě se umístil tým **Žalský architekti**, <https://www.zalskyarchitekti.cz/>, třetí místo obsadili **Loom on the Moon**, <http://loomonthemoon.com>, čtvrté místo získali **AOC Architekti**, <http://aoc.archi> a páté místo patří studiu **PLURAL**, <http://plural.sk>.

Administrátor soutěže Igor Kovačević se vyjádřil k výsledkům následovně: „Především bych chtěl poděkovat vítězům a všem týmům,

Marcela Steinbachová: Vizualizace interiéru

Marcela Steinbachová: Vizualizace parkoviště, info a café

kteří rozvedli své myšlenky v soutěžním dialogu. Poděkování patří i skvělé komisi, kterou vedl Ondřej Synek, který jako předseda zajistil jednohlasné rozhodnutí komise. Výběr odvažné stavby, která posune českou architekturu o krok dopředu, by ovšem nebyl možný bez odvahy vyhlásovatelů i Památníku Terezín a Ministerstva kultury, kteří tímto počínem nastavují vysoký standard pro budoucí veřejné investice.“

Kromě výše zmíněných v nezávislé straně komise zasedla architektka Markéta Bromová, architekt Petr Hájek, architekt Jan Harciník a architekt

Jan Bíza zastal pozici náhradního člena. Za závislé členy komise dále zasedali Ivana Rapavá, vedoucí historického oddělení Památníku Terezín, Petra Husáková, ekonomická specialista Památníku Terezín, Stanislav Krejtný, vedoucí technického oddělení Památníku Terezín, Pavel Hynčica, zastupující Ministerstvo kultury ČR, a za Ústecký kraj Tomáš Rieger.

Rozhodnutí Památníku Terezín uspořádat mezinárodní soutěžní dialog schválila Česká komora architektů a Ministerstvo kultury České republiky. Soutěžní dialog vedl renomovaný tým CCEA MOBA.

Ohlasy na plánovanou rekonstrukci Muzea ghetta v Terezíně

I když vím, že můj hlas sotva něco změní, se stavbou takových přístavků naprosto zásadně nesouhlasím – při tolika prázdných budovách v Terezíně. Moderní přístavba v centru města naprosto změní i jen vzdálenou představu vzhledu někdejšího ghetta a docela se divím, že takový necitlivý zásah městský úřad a památkáři dovolí!

Viděla jsem nedávno v kasárnách umístěný depozitář sbírek Národního muzea, tam byly provedeny velice opatrně jen nezbytné stavební úpravy, které prakticky nemění vnější vzhled. Při tolika prázdných kasárenských prostorách by se měl právě o to víc Památník Terezín chovat podobně.

Michaela Vidláková

Můžu si představit ironický úsměv na tvářích členů komise (budou-li to vůbec číst). Jakým právem se tyto stařenky vůbec vyjadřují proti progresivnímu pojetí památníku minulosti? Právě právem pamětníků!

Vzpomínám, jak jsme jako děti vcházely do této budovy – asi na společný večírek s chlapci... Po mnoha letech jsme se smutně dívali, jak tato budova, pro nás tak známá, sloužila jako Muzeum české policie.

Pamatuji si, jak jsme se po letech u této budovy opět sešly, když se z ní zase stalo muzeum. Ale tentokrát – muzeum – památka na zabitě děti. A tyto děti mohly se stát výkvětem civilizace, možná ne jen české, kdyby... Nad vchodem je hebrejský nápis, něco jako „Nezapomeň“. Ale najednou autoři vítězného projektu zřejmě myslí na něco úplně jiného. Prosím, nedovolte, aby tak necitelně zmizela i tato vzpomínka!

*Jménem bývalých terezínských dětí
Evelina Merová*

Dobrý den, paní Merová,

děkuji za Váš názor, reagující na vítězný návrh mezinárodní architektonické soutěže, mimochodem motivovaný legendárním obrázkem Petra Ginze. V žádném případě Váš postoj neberu na lehkou váhu. Nebyl jsem ale členem odborné komise, ani jsem nemohl její rozhodnutí jakkoliv ovlivnit, a to je myslím pro její úplnou nezávislost dobře. Pokud by tomu bylo naopak, byl by zde důvod k vážným obavám.

Reakcí od různých organizací a institucí Památník Terezín již dostal poměrně mnoho. Jsou vesměs pozitivní, někteří vítězný architektonický návrh hodnotí jako „zajímavý“, a odkazují na odborníky, jejichž názoru by bylo dobré naslouchat. Nedostali jsme nicméně žádnou vysloveně negativní reakci.

Obdržel jsem také reakce od několika pamětníků. Některým z nich se návrh líbí, jiní architektonický návrh příliš šťastným neshledávají. V žádném případě však není možné hovořit o bývalých věznicích ghetta jako o jednotné skupině, zastávající v této věci shodný názor. Obdobně se k tomu vyjádřil i pan předseda Terezínské iniciativy, PhDr. Stránský.

Vážená paní Merová, věřím, že rozdílný postoj v této věci nenaruší Váš vztah k Památníku Terezín. Nesmírně si Vás vážím a tento respekt k Vám chovám již od dětství, kdy jste se stala, díky babiččiným vyprávěním, nedílnou součástí naší „rodinné mytologie“.

S úctou z Terezína Honza Roubínek

V červnu jsem byla pozvána Památníkem Terezín na prezentaci

architektonického návrhu rekonstrukce Muzea ghetta, který byl představen ateliérem *Skupina* pod vedením Marcely Steinbachové. Celá koncepce přestavby je inspirována kresbou *Země viděna z měsíce* od Petra Ginze.

Návrh přestavby mě velmi oslovil a vidím v něm velký potenciál pro oslovení nejen budoucích generací návštěvníků, pro které téma šoa bude již velmi vzdálené. Při práci se současnými studenty v OVK ŽMP velice vnímám, jak důležité je propojit historické bádání o této velice tragické události s novými přístupy ve vzdělání a muzejní praxi, tak aby tato generace byla nositelkou paměti a uměla s ní zacházet s respektem a úctou.

Nový architektonický návrh velmi citlivě reaguje na tyto měnící se potřeby návštěvníků. Klade důraz na prožitek, sdělení a zachování odkazu tragédie šoa, zároveň ale neopomíná, což v řadě muzeí (památníků šoa) chybí, prostor pro vstřebání všech informací, vjemů, které na člověka působí.

Památník Terezín tímto dělá další krok k otevřenosti vůči návštěvníkům, vybízí je k dialogu s prostorem a opět stvrzuje svou důležitou pozici na mezinárodní scéně, a to nejen badatelské, ale také architektonické.

Uvědomuji si, že je nesmírně důležité zachovat Terezín jako místo paměti, ale zároveň nelze nereagovat na moderní trendy ve výstavní praxi. Domnívám se, že změna, která by díky této přestavbě mohla vzniknout, by do Terezína přivedla více návštěvníků, kteří by ho navštívili opětovně.

Prála bych si, aby se Památníku Terezín přestavba podařila a našla v současných i budoucích generacích kladnou odezvu.

*Zuzana Pavlovská, vedoucí
Oddělení pro vzdělávání a kulturu ŽMP*

Stanovisko k projektu „Věž světla“ v Terezíně:

Poněkud s rozpaky jsem si prohlédla, jak se má do nové podoby proměnit ghetto Terezín. Nejsem architekt a asi mi nepřísluší se k tomu vyjadřovat, ale jsem přeživší holocaustu a v Terezíně jsem žila 2 1/2 roku, než jsem byla odeslána do ještě horšího místa, a to byla Osvětim. Ale nechci psát o sobě.

Ta VĚŽ SVĚTLA, něžná a barevná, se mi do toho místa, kde jsme trpěli tím, že nám nacisti vzali všechno i naše domovy, oddělili muže od žen, děti od rodičů, kde byl hlad, špína, žraly nás blechy, štěnice, vši a kde umírali hlavně staří lidé – se mi JAKSI NEHODÍ!

Bylo to místo, odkud jezdily časté transporty někam na východ, my nevěděli kam, ale tušili, že to bude ještě horší! Sužovaly nás nemoci, strach, nejistota. Myslím, že právě pro tyto okolnosti by měly návštěvníkům něco o Terezíně říct, že to moc velká legrace nebyla! Ukázat ty pohřební vozy, ve kterých se vozilo všecko, nebožtíci i chleba, velké fotografie transportů, do ulic instalovat portréty slavných lidí, kteří tu živořili a podobné detaily. Ta věž toto místo lidského utrpení nějak ponížíje.

Je to můj názor a nejsem sama.

Jana Dubová, přeživší holocaust

Vážená paní Dubová,

velice si vážím Vašeho názoru. Rád bych pouze dodal, že jde o návrh mezinárodní architektonické soutěže. Je samozřejmě otázkou vkusu a osobního pohledu, zdali se někomu líbí, či nikoliv. Tento návrh má svůj velice silný příběh, za nímž stojí Petr Ginz a jeden z jeho nejznámějších obrazů, zachycující měsíční krajinu a planetu Zemi na měsíční obloze. Je to dílo nadčasové, pozitivní a s vizí do budoucna, přestože jej vytvořil chlapec, který později zahynul v plynové komoře Osvětlení-Březinky. I tak vnímali někteří vězni terezínského ghetta. V jejich myslích byla mimo nesmírného utrpení často i naděje na lepší budoucnost, přestože, převážně u dětí, byla velice malá.

Zaznamenali jsme i několik názorů přeživších. Některé jsou velmi pozitivní. Jiné tento architektonický návrh neshledávají příliš šťastným. V blízké době, pravděpodobně v pátek 24. června plánujeme v Terezíně setkání s odborníky, kteří na vítězném projektu pracovali. Budeme rádi, pokud se schůzky zúčastníte. Vždy je lepší získat informace nezprostředkované. Zajistili bychom Vám dopravu. Podrobnosti schůzky ještě upřesníme.

Z Terezína srdečně zdraví Jan Roubínek

Vyjádření nesouhlasu k projektu skleněné věže pro Památník Terezín:

Nebyla jsem sice pozvána na prezentaci projektu nového muzea ghetta, přesto se domnívám, že mám právo k tomuto záměru vyjádřit svůj názor. Jsem jednou z posledních přeživších pamětníků. Jsem akademická malířka, ve své tvorbě se zabývám tematikou holocaustu. Moje dětské kresby, které jsem vytvořila v Terezíně, jsou známy po celém světě a jsou užívány v publikacích i filmech.

O terezínském ghettu se dlouho nemluvalo. Za komunistické éry v budově bývalé školy zřídili muzeum SNB. Budovu značně poničili a změnili. My, pamětníci, ji však máme spojenou s chlapeckým domovem L417. Navrhla jsem vysázet v parku žluté květy ve tvaru hvězdy, ani s tím jsem však neuspěla. Teprve v roce 1989 bývalí vězni založili organizaci Terezínská iniciativa a rozhodli se oživit připomínku ghetta a v budově L417 založili muzeum. Bylo otevřeno

k padesátému výročí zahájení transportů. Od té doby instalace poněkud zastarala a je třeba ji doplnit a obnovit, avšak zachovat věrohodnou autentičnost nikoliv zásadní změnu. V ghettu bylo utrpení, hlad, nemoci, epidemie, špína a neustálý strach před deportací do dalších lágrů. Petr Ginz byl patnáctiletý všestranně nadaný chlapec. Bydlel na ubikaci se stejně starými chlapci. Seděl na kavalci, časopis Vedem psal na kolenou v místnosti spoře osvětlené jedinou žárovkou, někdy pouze svíčkou, když byla nařizena „Lichtspere“. V pátek večer nahlas předčítal tento jediný exemplář. O měsíční krajině snil. Téměř všichni chlapci zahynuli v koncentračních táborech, většinou v plynových komorách stejně jako děti, které zpívaly v opeře Brundibár. Nad městem navždy zůstane jejich stín. Proto pokládám světelnou věž instalovanou na tomto místě zásadně za nevhodnou!

Nezpochybnuji architektonickou, či uměleckou úroveň díla. Určitě by však našlo vhodnější umístění.

Historickou pochmurnou atmosféru terezínského ghetta však nevystihuje, ale naopak ruší!

*Akad. mal. Helga Hošková-Weissová,
Dr. h. c.*

Ztotožňuji se s názorem Helgy Hoškové.

*Doris Broulová,
přeživší a bývalá spoluvězeňkyně*

Stanovisko předsednictva Terezínského iniciativy k rekonstrukci Muzea ghetta v Terezíně:

Všichni přítomní členové PTI (6 přítomno, 2 byli omluveni) se jednomyslně shodli na následujícím:

Terezínská iniciativa nebyla iniciátorem mezinárodní soutěže na vypracování návrhu na rekonstrukci Muzea ghetta Terezín, nebyla ani vyzvána k dialogu o přípravách této akce a ani nebyla o této akci předem informována. TI bere na vědomí Tiskovou zprávu Památníku Terezín o výsledku soutěže. Rozšíření výstavních prostor je určitě v zájmu Terezínského iniciativy a PTI to považuje za záslužný čin. PTI chápe právo na vyjádření soukromého názoru svých členů, a proto respektuje negativní postoj některých někdejších vězeňkyň terezínského ghetta.

Moderní architektonický návrh rekonstrukce Muzea ghetta Památníku Terezín – naděje inspirovaná tragickým příběhem židovského chlapce Petra Ginze

Barokní pevnostní město Terezín je širokou veřejností v České republice a ve světě vnímáno jako smutné místo, spojené především s rasovou a politickou perzekucí obyvatelstva v letech nacistické okupace. Tyto tragické události 20. století zastínily starší dějiny města, spojené především s pevnostní architekturou a vojenstvím v době habsburské monarchie. V jejich stínu proto dodnes mnozí nevidí současné město Terezín jako společenství žijící na místech dřívějšího utrpení svým normálním životem.

Cílem Památníku Terezín, příspěvkové organizace ministerstva kultury, je ve své výzkumné, muzejní a vzdělávací činnosti prezentovat veřejnosti tragické události z období druhé světové války. Památník spravuje pouze malou část městských budov, pracuje však s vědomím společenské

odpovědnosti, s respektem a pokorou vůči městu, jeho historii a dnešním občanům. Aktivně spolupracujeme s Terezínskou iniciativou a přirozeně také přítom společně pozitivně vnímáme blízké sousedství našich terezínských partnerů a přátel. Proto úzce a soustavně spolupracujeme s městem

Terezín a s dalšími subjekty, například s občanským sdružením *Terezín město změn*. Snažíme se nejen aktivně na národní i mezinárodní úrovni podporovat úsilí města o záchranu budov velkých kasárenských objektů, které jsou v jeho vlastnictví, ale rýsuje se i spolupráce na dalších konkrétních projektech. K tomu nás nevede formální povinnost či závazek, ostatně každý máme jiného zřizovatele, ale uvědomujeme si, že jsme dobrými sousedy, kteří by si měli vzájemně pomáhat. Víme, že městu záleží na našem úspěchu, a platí to i naopak.

Za více než třicet let od „Sametové revoluce“ prošel Památník Terezín obdobím revolučního přerodu a změn. Z normalizační, a částečně i propagandisticky zaměřené instituce, která prezentací příběhů především příslušníků komunistického odboje a marginalizací osudů příslušníků odboje demokratického prakticky ospravedlňovala existenci komunistické diktatury, se stala respektovaná mezinárodní instituce, která se od počátku 90. let minulého století začala rovněž podstatně více orientovat také na připomínání šoa – nacistické genocidy židovského obyvatelstva. Tato změna se projevila nejen v oblasti historického výzkumu, ale i v dalších oborech jeho činnosti. Byly vytvořeny nové stálé expozice, které byly zaměřeny právě na komunistickým režimem záměrně upozadovanou historii šoa. Důležitou roli v tomto přerodu hráli mimo odborníků z Památníku Terezín také tehdy ještě profesně aktivní historici z řad bývalých vězňů terezínského ghetta, ale i další členové nedlouho předtím vzniklé Terezínské iniciativy.

V tehdejší transformaci Památníku Terezín sehrála důležitou roli budova bývalé městské školy, která v období existence terezínského ghetta nesla název L417 a na počátku 90. let ji Památník Terezín získal do své správy. V dobách existence terezínského ghetta zde sídlil jeden z chlapeckých dětských domovů, a jeho mladí obyvatelé vešli do povědomí vydáváním časopisu *Vedem*, jenž popisoval každodenní život tehdejších nedobrovolných obyvatel terezínského ghetta. Většina z nedobrovolných obyvatel chlapeckého domova byla později ve vyhlazovacích táborech na Východě nacisty zavražděna, ale jejich jména a silné příběhy zde s námi zůstaly dodnes. Jedním z těchto chlapců byl například Jiří Brady, bratr Haničky Bradyové, hlavní postavy známé knihy *Hanin Kufřík*. Válku přežil a později se z kanadského exilu zasloužil o podporu demokracie a ochrany lidských práv a organizoval pro ně finanční sbírky. Jistě si také mnozí pamatují na jiného obyvatele chlapeckého domova v L417, poválečného československého divadelního a filmového herce Zdeňka Ornesta, bratra básníka Jiřího Orteny.

Ovšem nejvýraznější postavou a věčným zdrojem inspirace a duševní podpory mezi mladými talentovanými autory byl Petr Ginz, jenž byl zároveň šéfredaktorem časopisu *Vedem*. Petr mimo práce pro časopis v terezínském ghettu psal

**Měsíční krajina
od Petra Ginze**

rovněž divadelní hry a kreslil. Jeho nejznámější kresbou se stala *Měsíční krajina (jde o pohled z Měsíce na planetu Zemi)*. Je jedním z příkladů, že alespoň někteří vězni terezínského ghetta nemysleli pouze na všudypřítomnou smrt, ale snažili se povzbuzovat naději na konec války a rozvíjet plány do budoucna, jakkoliv se tyto jejich snahy tehdy v prostředí terezínského ghetta mohly zdát zoufalými a neuskutečnitelnými. Staly se však pozitivní motivací mladým lidem nejen v době války, ale i po jejím skončení.

Uběhlo několik desetiletí. Lidstvu se mezitím podařilo vzlétnout do vesmíru, a dokonce se mu opakovaně podařilo kráčet po Měsíci a vidět na vlastní oči to, co Petr Ginz předpověděl ve své kresbě z terezínského ghetta. Její kopii vynesl do vesmíru izraelský astronaut Ilan Ramon v únoru 2003 na

palubě amerického raketoplánu Columbia. Ten se však s ní ze své vesmírné mise nikdy nevrátil, neboť zahynul společně s ostatními členy posádky při havárii v průběhu přistání na planetu Zemi. Bylo to přesně v den nedožitého Ginzových 75. narozenin. O 15 let později vdova po astronautu Ramonovi předala několik kopií Ginzova obrázku americkému astronautovi Andrewu Feustelovi, aby symbolickou misi jejího manžela dokončil, vzal obrázky s sebou na oběžnou dráhu a bezpečně se s nimi vrátil na planetu Zemi. A tak se i stalo. Po 197 dnech strávených na zemské oběžné dráze se Andrew Feustel šťastně vrátil na Zemi a při své návštěvě Památníku Terezín v dubnu 2019 mu daroval kopii kresby Petra Ginze. Jeho prostřednictvím se proto dílo zavražděného dětského autora vrátilo symbolicky po cestě do vesmíru zpět do místa, v němž bylo vytvořeno.

Petr Ginz se ale stal uměleckou inspirací i pro současnost. Zmíněná budova L417, která se stala Muzeem ghetta se stálou expozicí, jež svému účelu slouží nepřetržitě od roku 1991, již delší dobu volala po rozsáhlejší rekonstrukci. Památník Terezín se proto rozhodl vypsát mezinárodní soutěž na nový architektonický návrh. Z 22 návrhů ve dvoukolovém výběrovém řízení nakonec odborná porota 24. května 2022 jednomyslně vybrala řešení architektonického ateliéru *Skupina* pod vedením Marcely Steinbachové, která do týmu přizvala i světoznámého amerického architekta Stevena Holla. Tým architektky Steinbachové přišel s návrhem, inspirovaným právě kresbou Petra Ginze. Moderní přístavek k historické budově Muzea ghetta, nápadně připomínající jeden z Ginzových měsíčních pahorků na kresbě se tak, jak pevně věřím, stane pro návštěvníky Terezína pozitivním symbolem, majákem, ukazujícím únikovou cestu ze světa nenávisti a lidské zloby, obdobně jako některá díla jiných umělců – vizionářů, kteří byli v terezínském ghettu vězněni. Ostatně pro možnou realizaci vizionářských idejí seriózních historiků, umělců či vědců

Předávání kresby Petra Ginze americkým astronautem Andrew Feustelem do Památníku Terezín

Studie: Pohled na Park terezínských dětí

Studie: Pohled na budovu Muzea ghetta z Jiráskových sadů

je ve městě Terezíně prostoru více (a to doslova) i mimo objekty, spravované Památníkem Terezín. Ať už by to bylo v některých již renovovaných objektech, či vizionáři podpoří úsilí o záchranu některých chátrajících objektů, například tzv. Drážďanských kasáren, známých mj. jako jedno z míst konání fotbalové ligy, organizované samosprávou židovského ghetta.

Památník Terezín si váží podpory odborné veřejnosti v období příprav architektonického návrhu budovy Muzea ghetta, především členů České komory architektů, ale oceňuje také morální podporu představitelů paměťových institucí, mezi nimiž bych rád vyzdvihl ředitele Židovského muzea v Praze a předsedy Nadačního fondu obětem holocaustu, Terezínské iniciativy, Institutu Terezínské iniciativy, či Památníku Ticha. Svůj pozitivní názor rovněž vyjádřil předseda Federace židovských obcí Petr Papoušek, či předseda Židovské obce v Praze František Bányai. Rovněž si ceníme podpory ze strany některých pamětníků z bývalého terezínského ghetta. Mezi ně patří především nejbližší rodina Petra Ginze – jeho sestra Chava Pressburger a její dcera Tami Zemach-Marom, která se k vítěznému architektonickému návrhu vyjádřila takto: „*The Tower of Light* (architektem Stevenem Hallem nazvaná moderní část architektonického řešení) *k nám bude přitahovat dobro a lidskost. Je to něco, o co bychom měli usilovat. Měli bychom se snažit, aby dobro přemohlo zlo. Je to jedna z lekcí, kterou nás holocaust naučil.*“ Pamětník Hanuš Hron, který v terezínském ghettu nedobrovolně prožil tři a půl roku, podporuje ambiciózní architektonickou myšlenku slovy: „*Mám plnou úctu a důvěru k dílu, které je předloženo k posouzení. A pochopitelně mně imponuje jednomyslnost celého autorského kolektivu...*“ Pamětnice šoa pocházející z Holic, Hana Sternlicht, která již více než 70 let žije v Izraeli a v květnu pokřtila v Praze svoji knihu vzpomínek s názvem *Haniččina cesta*, se k myšlence nového architektonického návrhu vyslovila následovně: „*Návrh na projekt nového muzea se mi líbí. Je spojením moderním architektury s hlubší vzpomínkou na minulost. Jeho celkový dojem se plně shoduje s dnešní dobou.*“ Slova podpory k novému projektu

jsme obdrželi i od bývalého terezínského vězně Jana Hanáka. Svůj názor vyjádřil takto: „*Nové diela sa nemôžu tvoriť podľa mienky nás, ktorí tu o chvíľu už nebudeme, ale podľa predstáv tých, ktorých názory a vkus sú formované súčasnosťou, tých, ktorí tu sú a ešte dlho budú. Majú pre tých čo po nich prídu odzrkadľovať súčasnosť; majú byť tvorené NIE PRE MINULOSŤ, ALE PRE BUDÚCNOSŤ! Mnohostranná vyargumentovanosť návrhu pani Steinbachovej dáva veľký predpoklad úspechu u odbornej aj laickej verejnosti, k čomu všetkým zainteresovaným srdečne fandím!*“

Pozitivně se k novému architektonickému návrhu vyjádřila i žijící ikona sametové revoluce Fedor Gál, který byl ale také bývalým vězněm terezínského ghetta. Těší mne, že se nám podařilo přesvědčit i představitele našeho zřizovatele, ministerstva kultury, nejen pro podporu profesní, ale i finanční. Objevilo se i několik málo reakcí, které tento ambiciózní projekt příliš neoslovil. Samozřejmě, že se to stává, neboť nikdy není možné při vzniku a realizaci nové myšlenky docílit toho, aby si získala podporu úplně všech.

Památník Terezín má tak před sebou nesnadný úkol do budoucna. Téměř 80 let od skončení druhé světové války, kdy nás její poslední přími účastníci opouštějí, se bude snažit nadále uchovávat památku obětí nacistických represí a zároveň pozitivně motivovat mladou generaci k tomu, aby pomáhala předcházet současným projevům nenávisti, podobným té nacistické. Mimo klasických historických disciplín je však možné k zachování historické paměti motivovat i jinými způsoby, například prezentací válečného výtvarného umění, či hudbou, jimž věžňové zasvětili mnohdy poslední tragické okamžiky svých životů. A mladý hloubavý student Petr Ginz a jeho obrázek měsíční krajiny je k tomu významnou inspirací. Nechť nám nový architektonický návrh Muzea ghetta v Terezíně, jím nepřimo inspirovaný, pomůže zprostředkovat předání vzpomínek na šoa, a má i ve smutkem poznamenaném městě Terezíně pozitivní nádech naděje a budoucnosti.

**Jan Roubínek,
ředitel Památníku Terezín**

Podzim s (ne)žádoucí hudbou

Iva Nevoralová, foto Martin Popelář

Premiérové tituly *Ples v hotelu Savoy* a *Švanda dudák*, pražské uvedení opery *Zásnuby ve snu* Hanse Krásky či poslední tři reprízy Schulhoffových *Plamenů*. To vše připravuje na podzim cyklus *Musica non grata*, jehož cílem je znovuobjevovat tvorbu autorů pronásledovaných ve 30. a 40. letech 20. století nacistickým režimem.

Ples v hotelu Savoy

Premiéry 16. a 18. 9. ve Státní opeře

V době, kdy maďarský skladatel **Paul Abraham** komponoval v roce 1932 jazzovou operetu *Ples v hotelu Savoy*, žil již druhým rokem pohádkově bohatý v rokokové vile v Berlíně ve víru bujarých večírků, obklopen berlínskou společenskou smetánkou. Snad i proto nabízí *Ples v hotelu Savoy* příběh plný vtipných konspirací, záměn a milostného jiskření. Abraham v něm dokázal pomocí pelmelu evropského jazzu, maďarského čardáše, tanga, klezmeru i stylu klasické vídeňské operety vykouzlit absolutně bezstarostný svět, ve kterém následuje jeden hit za druhým. Okouzující hudba, vtipný příběh, efektní taneční scény a nádherné kostýmy řecko-francouzského návrháře **George Vafiase** – to vše čeká na diváky tohoto mimořádně krásného díla, které se stalo jedním z největších evropských operetních šlágrů třicátých let a dočkalo se šesti filmových adaptací.

Švanda dudák

Premiéry 6. a 9. 10. v Národním divadle, rodinné představení!

„Čechové, Němcové, světe – přistupte! Dávat se totiž bude pohádka!“ Tak zve na premiéru opery *Švanda dudák* skladatele **Jaromíra Weinbergera** režisér **Vladimír Morávek**. A skutečně: zpěvohra, jejíž libreto napsal **Miloš Kareš** podle populární báchorky *Strakonický dudák aneb Hody divých žen* Josefa Kajetána Tyla, je pohádkou se vším všudy – s nekomplikovaným příběhem, ryzími charaktery na straně dobra či zla a samozřejmě se šťastným koncem. Kareš zachoval příběh o Švandovi s kouzelnými dudy a jeho mladé ženě Dorotce, dovolil si však připsat postavu loupežníka Babinského, který si tajně myslí na Dorotku, a tak Švandu přesvědčí o jednotvárnosti života doma v chalupě a navede ho vydat se za královnou, jež je v moci zlého černokněžníka. Pohádková opera, která měla v roce 1927 světovou premiéru v Národním divadle a do roku 1935 obletěla doslova celý svět – Covent Garden v Londýně, Metropolitní operu v New Yorku až po Buenos Aires – je skvělým tipem na rodinné představení s bohatým doprovodným programem pro děti starší osmi let.

Plameny

Poslední představení 17. a 26. 11. ve Státní opeře a 20. 11. v Janáčkově divadle v Brně

Patříte-li do odvážnějšího, nikoliv konzervativního spektra fanoušků operního žánru, pak právě vás zve projekt *Musica non grata* na poslední uvedení zrekonstruované české verze

operu *Plameny* **Erwina Schulhoffa**. Netradičně pojatý příběh Dona Juana s prvky surrealismu, dada i odkazů k Mozartovu Donu Giovannimu a k jazzové hudbě dýchá podle španělského režiséra Calixta Bieita „absolutní svobodou našich představ“. Inscenace ověněná skvělými kritikami v *Die Welt*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *bachtrack.com*, *operaslovakia.sk*, *novinky.cz*, *Harmonie* nebo *toutelaculture.fr* oživuje původní české libreto, které bylo zrekonstruováno z dobových pramenů. „Stíny zpívají o Juanově chtíči a vášni, kterou k němu cítí La Morte. Za zvuku sólové flétny vstoupí Don Juan do opuštěného domu, aby zde svedl další ženu. Jsou slyšet jen steny extáze...“

Zásnuby ve snu

12. 10. a 16. 11. v Divadle Antonína Dvořáka v Ostravě, 20. 11. ve Státní opeře

„Jeho hudba se děje bezpraně jakoby mezi šachem a matem. Ale co vzniká, je dílo náměsíčné jistoty,“ podělil se v roce 1928 se čtenáři deníku *Bohemia* skladatel Viktor Ullmann o své zážitky z privátního uvedení prvních hudebních skic opery *Zásnuby ve snu* **Hanse Krásky**. Skladateli, jehož jméno si dnes většina z nás spojuje s dětskou operou *Brunďibár*, se podařilo v dávném příběhu podle Dostojevského povídky *Strýčkův sen* o krásné Zině, nešťastném Feďovi, zrádném Pavlovi, podivném knížeti a vychytralé Marje Alexandrovně dokonale skloubit hudbu s dramatickou zápletkou. Drama o lásce, vychytralosti, intrikách a lidské závisti, podpořené hudbou plnou zvukomalebných ploch, které mělo v roce 1933 světovou premiéru v dnešní Státní opeře, je koprodukčním projektem Národního divadla a Národního divadla moravskoslezského.

V neděli 20. 11. se do Státní opery vrátí opera *Zásnuby ve snu* jednoho z „terezínských autorů“ Hanse Krásky.

Koncert Dagmar Peckové k uctění památky Terezínského rodinného tábora v Osvětimi

Michal Stránský, foto Pavel Petruška a Michal Stránský

V úterý 12. července se konal v Malé dvoraně Veletržního paláce v Praze koncert mezzosopranistky Dagmar Peckové. Program pietního koncertu – Biblické písně Antonína Dvořáka – si zpěvačka vybrala sama:

„Je naší povinností neustále připomínat osudy lidí, kteří se jen díky svému původu stali oběťmi tzv. konečného řešení. Tato kolektivní vina je neomluvitelná a věčná. Nikdy nesmíme zapomenout na oběti nacismu, ale také poválečný odsun Němců – krvavou pomstu na mnohdy stejně nevinných lidech, jako byly oběti válečné. Stejně tak musíme zabránit šíření jakékoli formy nacionalismu dnešní doby. Žijeme konečně ve svobodné zemi a musíme udělat vše pro to, aby to tak zůstalo. Ať v tento den zazní Biblické písně Antonína Dvořáka. Pokorné prosby a volání k Bohu. Jeden z nejúchvatnějších darů Dvořákovy umělecké inspirace. Protože jen Bůh a naše víra v něj nám dává naději věci příštích.“

Místo konání koncertu nebylo vybráno náhodně, jde o symbolické místo, neboť nedaleko odtud byly vypravovány židovské transporty na cestu, z níž se převážná většina lidí již nikdy nevrátila.

Před zahájením koncertu ještě promluvil místopředseda Senátu PČR Jiří Růžička a Eva Erbenová, přeživší, která nyní žije v Izraeli.

Terezínská iniciativa s povděkem vnímá, že Památník ticha uspořádal již třetí vzpomínku na konečnou likvidaci terezínského rodinného tábora. Památník ticha tak velmi důstojným způsobem navazuje na víc jak třicetiletou tradici

připomínání, které pravidelně probíhá 8. března v Pinkasově synagoze v Praze, a které připomíná noc z 8. na 9. března 1944, kdy nacisté v plynových komorách zavraždili 3792 židovských občanů Československa.

Ve druhé vlně 10. až 12. července 1944 zahynulo 3500 zbylých vězňů a tábor BIIb byl zlikvidován. Tím definitivně skončila falešná naděje, kterou dostaly židovské rodiny, jež sem byly deportovány postupně od září 1943.

Senátor Jiří Růžička – foto M. S.

Eva Erbenová – foto M. S.

Dagmar Pecková – foto P. P.

foto M. S.

Pamětníci na Hradě

Michaela Vidláková

Marta Malá z NFOH požádala nás, několik pamětníků šoa, jestli bychom byli ochotni setkat se s izraelským prezidentem Jicchakem Herzogem. Pár se nás ještě našlo: Jiří Munk, Eva Pokorná a já, z Prahy, Petr Lewi z Karlových Varů – vlastně se počítalo s Hanušem Hronem, ale ten bohužel jako naschvál onemocněl – a izraelská občanka Eva Erbenová, t. č. na návštěvě v Praze. Přiletěla sem vlastně uvést českému publiku svou novou knížku, ale jinak nemá moc příležitosti se setkat se svým prezidentem, tak proč se mu nepředstavit v Praze? A tak nás Marta Malá spolu s Ester Karasovou autem posbíraly po Praze a dovezly na Hradčany. Tam bylo vše předem domluveno, a i přes zvýšenou ostrahu jsme hladce projeli strážemi a zaparkovali pod balkonem, z něhož kdysi v r. 1989 promluvil Václav Havel (jak je to nedávno? – dávno?).

Odtamtud nás vyvezli výtahem nahoru do sálu, kde už byla rozestavěna křesla, a po chvíli čekání při šálku kávy se otevřely vstupní dveře a v nich se objevili izraelský prezident Jicchak Herzog a český prezident Miloš Zeman s manželkami a doprovodem. Jednotlivě nás představili, s každým si podali ruku a všichni jsme dostali modrobílou kytici. Podářilo se mi přitom panu

prezidentu Zemanovi tiše připomenout jeho ještě předpřevratovou vtipnou poznámku z Technického magazínu o polo – a celovodičích. Zasmál se a pravil, že tenhle bonmot se mu tenkrát docela podařil, ale taky prý vymstil.

Všichni se usadili a úvodem prezident Zeman v krátké promluvě zdůraznil svůj velice kladný postoj k Izraeli, což prezident Herzog samozřejmě dobře věděl a ve svém proslovu vysoce ocenil. Poté jsme my pamětníci byli jeden po druhém vyzváni, abychom o sobě řekli pár slov. V češtině, David Hron to bude překládat do hebrejštiny. Což se také stalo. Také nás ještě všechny společně vyfotografovali. Že pro setkání s námi měl izraelský prezident vyhrazeno půl hodiny, to při jeho nabitém a takřka po minutách naplánovaném programu ukazovalo, jak to považoval pro sebe i pro svou manželku za důležitý moment své krátké, jednodenní politické návštěvy.

Následoval přesun na oběd do Vladislavského sálu: dlouhý stůl, pozváno 140 hostů, zejména zástupci židovských obcí, vysocí úředníci nebo lidé z obchodních kruhů, napojení na Izrael, každý měl vyhrazené místo se jmenovkou, přípitek rulandským šedým (jako by věděli, že to je mé oblíbené), poté snad celá rota číšníků roznesla chutný oběd s candátem (taktéž můj oblíbený). Prezident Herzog po obědě předal

prezidentu Zemanovi nejvyšší izraelské státní vyznamenání Medaili prezidenta Státu Izrael „...za neochvějnou podporu Státu Izrael, lidu Izraele a židovského národa, za zásluhy o pěstování hlubokého a dlouholetého přátelství mezi Izraelem a Českou republikou“.

A nám zbýval už pak jen slávě konec – odchod – odjezd.

Vítkovice vzpomínají na Ilse Weberovou

*Libuše Salomonovičová,
foto Jan Vlček*

OSTRAVA – Je čtvrtek, 23. červen 2022, a jsme ve ztichlé ostravské čtvrti Vítkovice, která v minulých stoletích byla protkána továrními halami „Vítkovického horního a hutního těžířstva“ a později Vítkovických železáren s jejich nekonečně hlučným provozem. Naším cílem je budova poštovního úřadu na Šalounově ulici č. 18, kde dnes bude odhalena pamětní deska Ilse Weberové, která se narodila 11. 1. 1903 v nedalekém zájezdním hostinci Fojtství manželům Herlingerovým.

Ilse byla autorkou knížek pro děti, v terezínském ghettu napsala řadu básní, skládala písničky. Její ukolébavku Wiegala zpívají lidé v různých zemích, ale občané jejího rodného města ji skoro neznají.

Byla zavražděna v říjnu 1944 v plynové komoře koncentračního tábora Auschwitz-Birkenau spolu se svým mladším synem Tomášem a dalšími dětmi, které jako jejich ošetřovatelka doprovázela. Přihlásila se dobrovolně, chtěla odjet se svým manželem, který byl do transportu povolán, a netušila, co je tam v dálce čeká.

Pamětní deska vznikla z podnětu a finančního zajištění spolku Fiducia a okrašlovacího spolku „Za krásnou Ostravu“. Autorem je mladý architekt Jiří Markevič. Umělecké pojetí této pamětní desky kolemjdoucí nutí se zastavit a pod motivem hustých, vlnitých vlasů postupně nalezne text a odraz skryté tváře Ilse Weberové.

Odhalení pamětní desky se zúčastnil primátor města Ing. Macura, početná účast byla i členů okrašlovacího spolku „Za krásnou Ostravu“. S životem

Ilse a jejím dílem seznámila přítomné bývalá kronikářka Vítkovic Lenka Kocierzová.

Lenka Kocierzová před odhalením pamětní desky

Účastníci slavnostního setkání

Eva Erbenová s novou knížkou

Michaela Vidláková

Dne 10. 7. přiletěl do ČR nejen izraelský prezident na krátkou státní návštěvu, ale také čerstvá dvaadvadesátice Eva Erbenová (*16. 7. 1930), aby zde českým čtenářům představila svou novou, již čtvrtou, vzpomínkovou knížku „Cesta“.

První u nás vyšla v r. 1994 pod titulem „Vyprávěj, mámo, jak to bylo“, další v r. 2001 „Sen“, třetí v r. 2013 „Životy Evy L.“.

Slavnostní uvedení knížky se konalo ve známé Winternitzově vile, kterou pro rodinu Winternitzových postavil Adolf Loos, rodina si bohužel vilu příliš dlouho neužila (více o rodině na <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/pribehy/s-winternitzovou-vilou-rekonstruuje-i-pribeh-nasi-rodiny>). Vila má úžasnou atmosférou – o to více, když byl teplý letní večer a zahrada voněla kvetoucí levandulí. Uvedení knihy bylo zahájeno kulturním programem – čtením výborně vybraných úryvků, při němž asi dost lidí bylo naměkko, jednotlivé

úryvky oddělené zpěvem v podání Hany Maxové a hudbou. Program ještě zvýraznila Evina úžasná vitalita plná optimismu, když zaspívala písně V+W nebo Tereziánskou hymnu. Potom už rabín pospolitosti Ec chajim David Maxa uvedl knížku na její cestu do života mezi čtenáře. O knížku byl veliký zájem, připravené zásoby brzy došly, takže bylo nutno rychle dojet pro další – a samozřejmě všichni si přáli do knížky autorčin podpis. Včetně mne – a Eva mi tam vepsala česko-hebrejské věnování, které mě potěšilo – a jak by taky ne, když tam stojí: „Tobě, Míšo, z celého ♥, šalom beahava gdola“ (...s velkou láskou). Skromně v pozadí se držel další člověk, který se o knížku zasloužil, totiž její překladatelka Zlata Kufnerová. Po celý večer panovalo nesmírné přátelské ovzduší – nádherný večer zakončený se sklenkou v ruce při procházení zahradou a prostorami vily.

(Poznámka: O Evině životě napsal krásný článek Jan Kovanec – <https://samanovodoupe.blogspot.com/2022/07/cesta-egy-erbenove.html#more>)

VĚČNÁ
NADĚJE

Věčná naděje '22

podzimní část hudebního festivalu

11. 11. 2022, 19.30

Atrium na Žižkově

Mladé naděje

Daniel Matejčka - housle

Jan Schulmeister - klavír

Program:

Eugene Ysaye - Sonáta č. 2 pro housle

Sergej Rachmaninov - Moments

Musiciens op. 16 pro klavír č. 1, 3, 4 a 6

Arvo Pärt - Fratres pro housle a klavír

Bohuslav Martinů - Česká Rapsodie pro housle a klavír

Béla Bartók - Rumunské Tance

pro housle a klavír

28. 11. 2022, 18.00

divadlo Minor

Dětské představení

Dismanův rozhlasový dětský soubor

„.... a bolelo nebe“

Obrazy ze života dětí internovaných

za 2. světové války v Terezíně

www.vecnanadeje.org

www.facebook.com/vecnanadeje

**Vstupenky k zakoupení
v prodejní síti GoOut.net
nebo na vecnanadeje.org
od 1. 10. 2022.**

Nenastoupili v Raslavicích

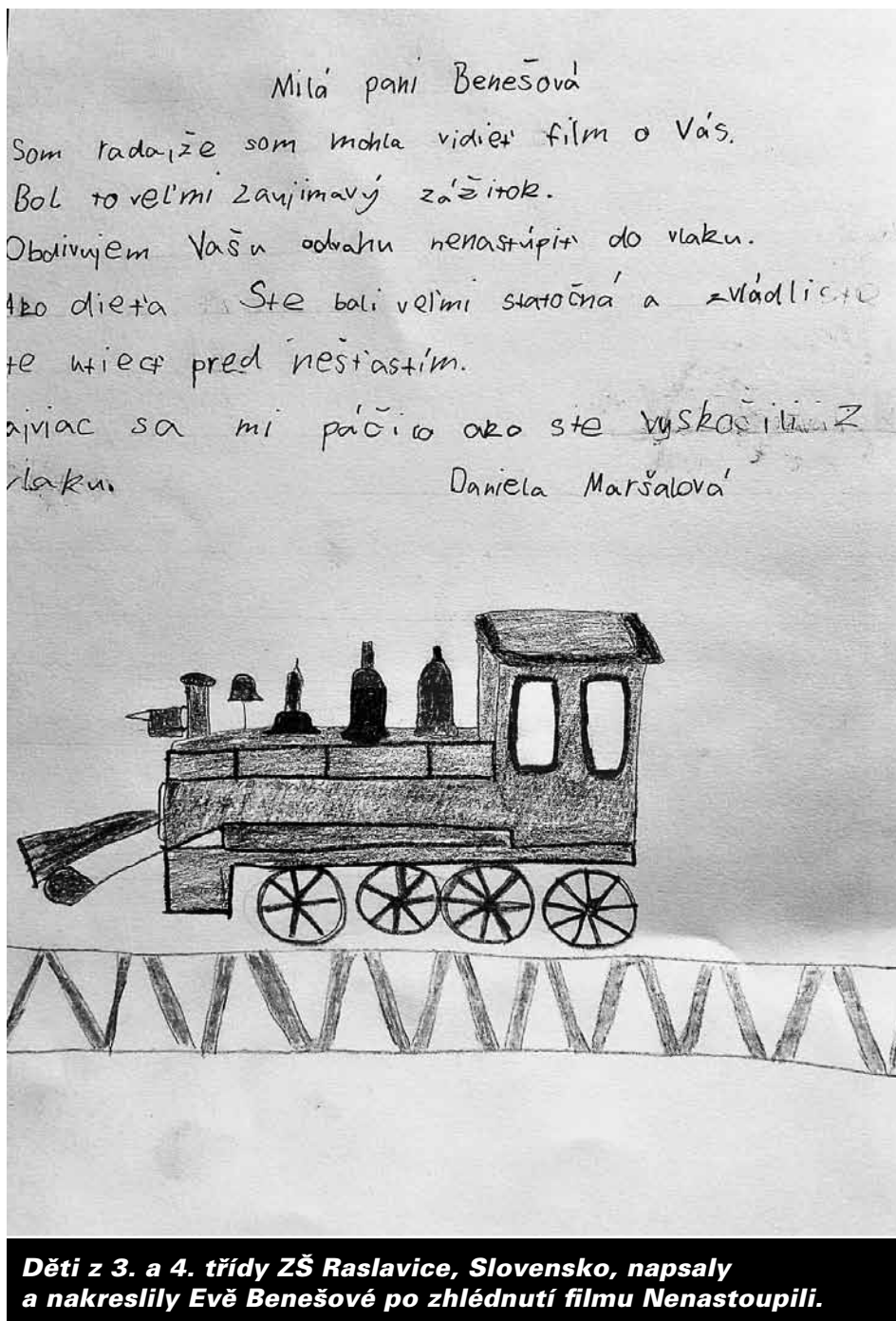
Jak souvisí dopisy slovenských, romských a německých dětí z Raslavic s Terezínskou iniciativou, se spolkem Hidden Child (Ukrývané dítě) a se spolkem Cesta tam a zase zpátky?

V roce 2005 proběhla v Senátu ČR vernisáž výstavy Židé v boji a odboji. Autory výstavy byli pracovníci Historického ústavu AV ČR a jejím patronem byl tehdejší předseda ŽOP pan Tomáš Jelínek, který přišel s nápadem, že by výstava mohla být i putovní.

Výstavu pak převzala Eva Benešová, jako předsedkyně Sdružení židovských odbojářů a vojáků. Koordinace se poté ujala její dcera Hana Benešová. Kromě destinací mimo Českou republiku (Tel Aviv, Brémy, Bruggy, Kyjev, Charkov, Minsk), byla výstava prezentována na mnoha místech České republiky. V Praze s podporou předsedy ŽOP pana Fera Bányai v Jeruzalémské synagoze. Výstavu na vernisážích uváděli pamětníci, lidé, kteří se zúčastnili odboje a váleku na všech frontách (plk. Schwarz, Viktor Velemín, plk. Kopold, plk. Heřkovič, plk. Singer a další). Když zemřeli, začala jsem opět jezdit já, a vyprávět i osudy naší rodiny. Členové naší rodiny byli totiž účastníky odboje a také bojovali ve východní i západní armádě. Bohužel největší část naší rodiny byla povražděna v koncentračních táborech.

Později začaly o výstavu projevoval zájem i školy. V letech 2015–2019 vyhlásil spolek Cesta tam a zase zpátky, který vedla Marta Vančurová (iniciátorka a dlouholetá koordinátorka výstavy Židovského muzea v Praze Zmizelí sousedé) nový projekt – Muzeum v krabici, v němž měly děti mladšího školního věku za úkol zpracovat vzpomínky svých rodin jakoukoli formou. Jezdila jsem tak na desítky škol zejména v ústeckém kraji, kde jsem jim v rámci výuky o holocaustu vyprávěla příběh naší rodiny. Martu zaujalo jak děti na mé vyprávění reagovaly.

V jedné ze škol, které jsme společně navštívily, vznikl nápad naší rodinnou historií zpracovat do animovaného filmu. Film *Nenastoupili* vznikl díky spolupráci se ZŠ a obcí Chocerady, animaci vytvářela učitelka výtvarné výchovy Mirka Bažantová ve spolupráci se spolkem animátorů

Děti z 3. a 4. třídy ZŠ Raslavice, Slovensko, napsaly a nakreslily Evě Benešové po zhlédnutí filmu *Nenastoupili*.

Ultrafun z UMPRUM (produkce spolek Cesta tam a zase zpátky). Obrázky vznikly v průběhu dvou let. Vytvořilo je 89 dětí výtvarného oboru ZUŠ J. Suka Benešov, pracoviště v ZŠ Chocerady. Po dokončení v roce 2019 byl úspěšně promítán na mnoha soutěžích (včetně mezinárodní soutěže Unica Amsterdam) a ve školách. Všude získal výborné ohodnocení. Spolu s promítáním filmu jsem opět navštěvovala

školy, abych zodpověděla dodatečné dotazy dětí a pedagogů.

Toto desetiminutové animované dílo bylo také promítnuto na konferenci Soužití Čechů, Němců a Židů v roce 2021 díky spisovatelce, historičce a politoložce českého původu žijící v Německu paní Eugenii Trützchler. Profesor Martin Muranský, který se této konferenci zúčastnil, se pro film nadchl a doporučil jeho promítání do několika slovenských škol.

Škola v Raslavicích na východním Slovensku mne požádala, abych se po promítnutí filmu Nenastoupili zúčastnila video-rozhovoru s jejich žáky. Děti byly svými pedagogy perfektně připravené a kladly zajímavé otázky. Mně i jim se rozhovor líbil. Následně se rozvinula korespondence mezi mnou, pedagogy a dětmi. Škola

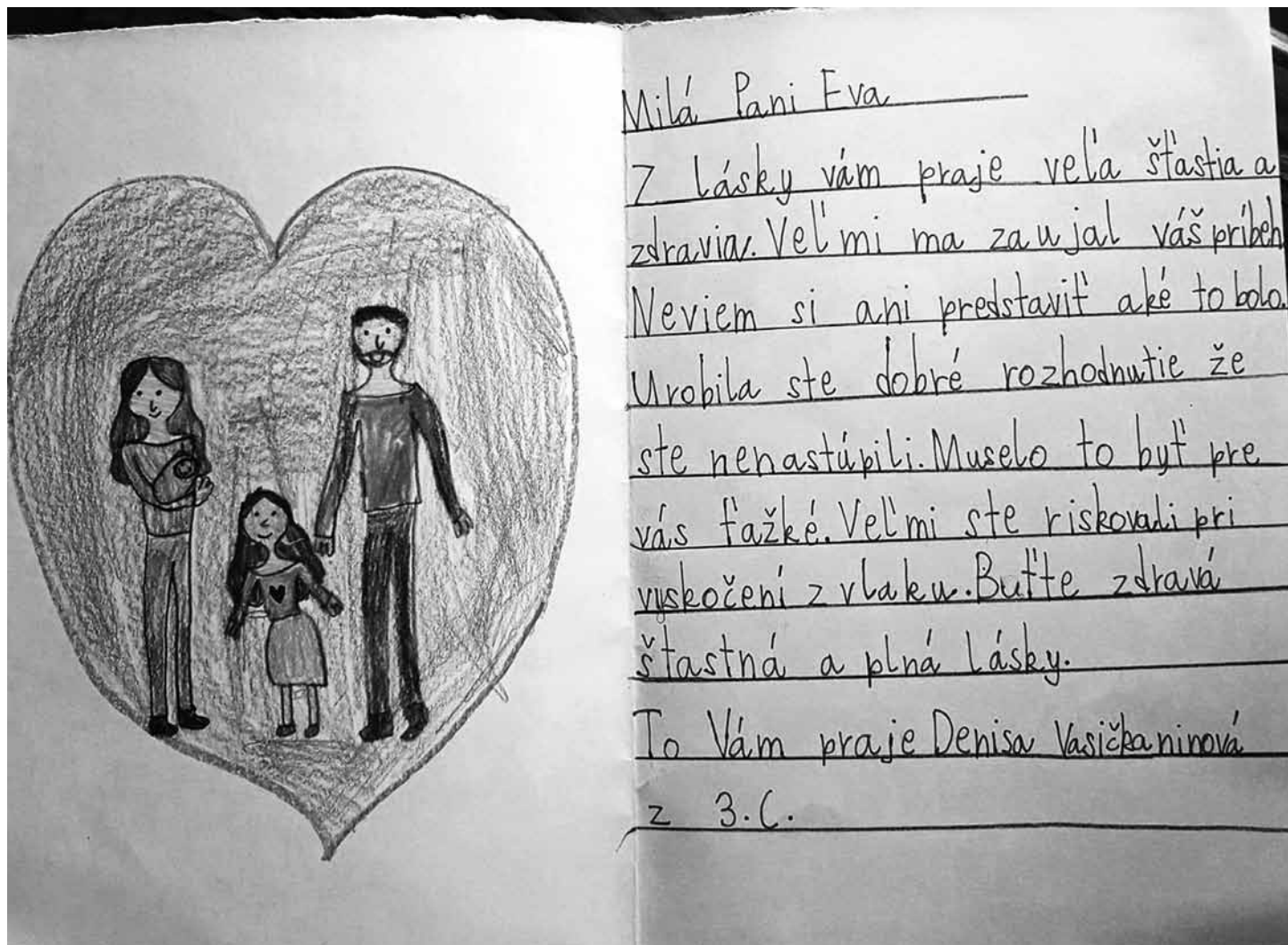
v Raslavicích má velké procento romských, slovenských a německých žáků. Všem dětem jsem na jejich dopisy odpověděla. Děti v Raslavicích malovaly obrázky podle leporela, které české děti vytvořily z obrázků pro film. Aby se film dostal do dalších Slovenských škol, ujala se jeho distribuce dr. Sylvia Porubanská, výkonná

ředitelka Slovenského národního střediska pro lidská práva.

Naším cílem zůstává usnadnit práci pedagogům a žákům s výukou nelehkého tématu holocaust. Přeji výstavě Židé v boji a odboji ještě mnoho štací.

Těším se, že se budu moci i nadále alespoň on-line s dětmi setkávat.

Eva Benešová

Zpráva o kontrole revizní komise Tereziánskej iniciatívy za 1. pololetí

14. 4. 2022 se sešly členky revizní komise Tereziánskej iniciatívy (dále TI) Judis Urbanová, Ivana Maclová a Kateřina Bígllová ke kontrole dokumentace a účetních dokladů TI za 1. čtvrtletí r. 2022.

Věra Semerádová, tajemnice TI, předložila ke kontrole veškerou dokumentaci, faktury a účetní knihu. Zevrubnou kontrolou revizní komise bylo shledáno, že záznamy pokladní knihy odpovídají předloženým dokladům, hotovost odpovídá údajům v peněžním deníku. Dále jsme zkontrolovaly vyúčtování a přehledy faktur. Zkontrolována byla také dokumentace dle sestavy: Pohyby na účtech Tereziánskej iniciatívy.

Veškeré údaje byly shledány v pořádku, dokumentace byla Věrou Semerádovou vedena pečlivě a přehledně. Kontrolovány byly veškeré předložené dokumenty a výpisy Tereziánskej iniciatívy za 1. čtvrtletí r. 2022, které byly shledány v naprostém pořádku. Členky revizní komise TI se shodly, že Věra Semerádová pracovala precizně a veškeré účetní doklady i dokumentace byly náležitě evidovány.

Kateřina Bígllová, předsedkyně revizní komise

Židovská náboženská obec v Raslaviciach

Je pravdepodobné, že ŽNO v Raslaviciach založili už dávno, pretože Židia tu mali nielen svoju modlitebňu – synagógu, ale aj ostatné židovské ustanovizne a to, starý a nový židovský cintorín, niekoľko rodinných domov, ktoré v súčasnosti obývajú niektorí občania a na mieste jedného z nich je v súčasnosti Pekáreň.

Okolo roku 1848 žilo v Raslaviciach a susedných obciach asi 270 Židov. Potrebovali teda modlitebňu, rabína, bitúnok, kúpeľný dom a cintorín. Najväčšiu zásluhu na zveľadení synagógy mala rodina Atlasovcov. Rady hrobov na cintoríne sa tiahnu smerom od severu na juh. Hroby sú v radoch pre obe pohlavia miešane. Náhrobné kamene sú zhotovené zo sivého mramoru alebo z umelého kameňa. Keď po roku 1867 Židia mali možnosť sa odsťahovať do Bardejova alebo Prešova, vtedy ich počet v Raslaviciach poklesol.

Okolo cesty smerom od Prešova na Bardejov stáli 3 drevené vozárne – aláše spolu s hostincom. Cez Raslavice viedla furmánska cesta do Poľska, kde v týchto alášoch sa mohli počestní občerstviť a prenocovať. Dva aláše vlastnili bratia Atlasovci, z rodiny Atlasových pochádza známy, už dnes nebohý lekár MUDr. Mikuláš Atlas, ktorý sa narodil 7. 10. 1890 v Raslaviciach a zomrel 18. 8. 1982 v Izraeli. Od roku 1926 bol primárom v Bardejove. Zaslúžil sa o zmodernizovanie kúpeľno – preventívnej starostlivosti v Bardejovských Kúpeľoch, v roku 1921 zriadil uhličité kúpele, v roku 1922 rgt. laboratórium a z jeho iniciatívy v roku 1930 vybudovali na čistinke uprostred lesa letné kúpalisko. Prežil holocaust a na dôchodok odišiel do Izraela, kde v EIN Gedy vybudoval kúpele.

Tak toľko tak v rýchlosti.

Ak by ste sa neurazili, tak aj ja sa vám trocha predstavím. Volám sa Anna Vrabľová. V Raslaviciach žijem 56 rokov. Na našej škole učím 37 rokov a teraz od septembra som zástupkyňou riaditeľa školy. Keď pán riaditeľ mi ukázal tento váš animovaný film, tak ani chvíľku som nezaváhala. U nás v Raslaviciach sú 2 židovské cintoríny. V školskom roku 2017/2018 som spolu so žiakmi a ich rodičmi vyčistiť jeden židovský cintorín. Pracovalo sa s kosačkami, čistili sa opatrne brúsnym papierom hroby. Je ich asi 61, alebo 64. Bol mi nápomocný jeden pán, ktorý pracoval vtedy na obecnom úrade. Bola vtedy strašná horúčava, keď sme na cintoríne pracovali. Prišla pomôcť aj jedna pani, ktorá čakala bábätko. Pamätám si, že bola streda keď sme upratovali na tom cintoríne a v piatok ma volali na obecný úrad, že sa mi prišli poďakovať. Bola to pani Talila so svojou dcérou, ktorá mala tu v Raslaviciach svojich blízkyh. Sadli v Tel Avive na lietadlo a prileteli do Košíc. Z Košíc autom do Raslavíc. Boli sme pozrieť aj synagógu v Raslaviciach, ale aj v Bardejove. O synagógu v Bardejove sa starajú otec a syn Hudákovci. Je krásna funkčná. Pamätník holocaustu v Bardejove je navrhnutý tak, aby slúžil na vzdelávanie a umožnil návštevníkom spoznať pravdivý osud bardejovskej židovskej komunity. Na

14 tabuliach v tvare náhrobných kameňov je zobrazených 3381 mien obetí holocaustu z Bardejova a okolia.

Verš: *Každý človek má svoje meno*, ktorý pochádza z básne izraelskej poetky Zeldy, sa týči nad tabuľami s menami obetí. Je napísaný v 3 jazykoch a pripomína, že všetky mená patria skutočným ľuďom. Nie sú to iba čísla, alebo štatistiky.

Odhalenie pamätníka bolo 24. júna 2014 za účasti viac ako 450 obyvateľov Bardejova, hodnostárov a ďalších hostí z celého Slovenska. A práve aj tu som sa stretla s liberálnym židovským rabínom Mišom Kapustinom, ktorý pôsobí v Bratislave. Pochádza z Ukrajiny a teraz má určite iné starosti. Napíšeme si stále na narodeniny. On ich má v januári.

Ešte pred covidom sa mi ozval pán Solár (on je tiež potomok raslavických židov), že chce, aby sme vyčistili aj ten druhý starý cintorín, ale neuskutočnilo sa to pre covid. Toho pána nepoznám.

Ja som evanjelička a pieseň, ktorú vám deti spievali je z nášho evanjelického spevníka. Pred naším stretnutím som im v piatok rozdala slová piesne, zaspievala som im ju, zapla som interaktívnu tabuľu, aby mohli si ju natrénovať. No a v pondelok riadne prekvapili.

Prepáčte, že som sa tak rozpísala. Posielam vám aj fotky z čistenia cintorína. Som na nich aj ja.

S priáním pevného zdravia

Anna Vrabľová

Předávání cen výhercům literární a výtvarné soutěže Památníku Terezín

Michaela Vidláková, foto Radim Nytl

Ve čtvrtek 9. června 2022 probíhalo v Památníku Terezín tradiční předávání cen vítězům výtvarné a literární soutěže žáků a studentů středních škol, tento rok již 29. ročníku literární a 26. ročníku výtvarné soutěže Památníku Terezín. Letošní ročník byl navíc ještě významný tím, že u příležitosti předávání předsednictví EU České republice od Francie, se konal ve spolupráci Památníku Terezín, Českého centra v Paříži a Mémorial de la Shoah v Paříži. Tématem roku bylo Malovat a přežít.

Soutěžící u nás i ve Francii se měli zamyslet nad tím, jaký význam má kreslení a malování za podmínek života v koncentračním táboře. Je jeho smyslem jen dokumentace nebo má ještě jiný význam?

Určitě není snadné pro mladé autory se v myšlenkách přenést do oné těžké a složité doby. Navíc mně připadá velice nesnadné obsah toho tématu vyjádřit výtvarně. Přesto bylo mezi představovanými pracemi několik, které mě velice zaujaly. Nejvíce ze všech mne právě z tohoto hlediska úplně dostal výtvar 7letého Filipa Žigy ze ZŠ a MŠ Vsetín, Turkménská – na jeho nízký věk i výtvarně pěkný a hlavně myšlenkově nesmírně hluboký: vězeň s oholenou hlavou stojí nedaleko táborových baráků a maluje obraz. Hledí na zachmuřeného ozbrojeného strážce, ale maluje ho s usměvavou lidskou tváří – ano, to je přece ten význam umění v podmínkách lágru! Jak se k téhle myšlence dopracoval sedmiletý kluk? K neuvěření! Sice dostal až 5. místo, ale pro mne je absolutní jednička. (Obrázek je otištěn na str. 18.)

Jako obraz, který bych si s chutí pověsila doma na zeď, se mi líbila práce 18letého Matěje Nováka ze Střední školy cestovního ruchu a grafického designu v Pardubicích. Nedá se říci, že by doslova vyjadřoval zadané téma, je to modernismus, v němž nelze hledat konkrétní objekty nebo symboly. Ale když tvůrce spatřil, že obraz se zájmem prohlížím, přiblížil se a vysvětloval mi, že prostě vzal barvy a maloval, jak ho ruka a nálada vedla. Nicméně vytvořil moderní obraz radosti z malování a ze života... tedy malovat a žít.

Cenu Erika Poláka obdržel výtvar kolektivu ze ZŠ z Plzně: kruh malujících dětí – jako kdysi my v terezínském hejmu!

Oproti výtvarné soutěži, v epické tvorbě je určitě snazší vymyslet příběh, který se tak či onak točí kolem nějakého obrázku. Ale je obdivuhodné, kolik empatie mladí tvůrci projevují. Oceněné literární práce – a jistě i mnohé, na které se ceny nedostaly – totiž velice dobře vystihují pocity a prožitky hlavně někdejších mladičkových vězňů, přitom pro dnešní mladou generaci jistě není jednoduché se vmyslet do doby pro ně tak vzdálené a odlišné.

Jako obvykle i letos se Terezínská iniciativa podílela na soutěži dotací speciální ceny Erika Poláka. Bohužel předávání ceny již tak zcela tradiční nebylo, protože vloni Erikův syn Jiří Polák podlehl těžké nemoci, a tak místo něj cenu předávala jeho žena Martina Jankovská společně s Michalem Stránským, předsedou TI. Po přivítání hostů a úvodních proslovech jsem byla požádána, abych z pozice pamětníka také pověděla pár slov. Ne vždy platí malovat a přežít: v této souvislosti se mi nemohla nevybavit vzpomínka na terezínské výtvarníky z tzv. technické dílny, kteří

se snažili zachycovat realitu Terezína, což je stálo život. Malovali a nepřežili. Nepřežila ani Friedl Dicker-Brandejsová, která vedla děti k malování – aby je odvedla od myšlenek na život v Terezíně. Ale ne jenom malování – totéž vlastně platilo o veškerém umění nejen v Terezíně, ale i v jiných koncentracích, dokonce i v Auschwitzu – odvádělo myšlenky od zlé současnosti, dodávalo naději, kus radosti. Pomáhalo žít. Ovšem pomoci přežít už bohužel dokázalo jen málokdy. V tom se téma roku 2022 „Malovat a přežít“ tragicky mýlí...

Oceněné literární práce – a jistě i mnohé, na které se ceny nedostaly – velice dobře vystihují pocity a prožitky mladičkových vězňů, obdivuji, kolik empatie mladí tvůrci projevují. V průběhu roku, kdy budeme jejich výtvarny přetiskovat, budete se mnou nejspíš souhlasit.

Michaela Vidláková promluvila k přítomným žákům a studentům

Martina Jankovská a Michal Stránský předávají ceny Erika Poláka, které dotuje TI

Studentské literární a výtvarné práce oceněné v soutěži Památníku Tereziín na téma: Malovat a přežit

Život v obrázcích

Nela Ťukálková, 12 let, Gymnázium Lanškroun (1. kategorie, 1. místo)

Zdůvodnění hodnotící poroty: Přemýšlivý a uvěřitelný příběh s procítěným úvodem a plný nápaditých detailů. Porota ocenila i plynulost a kompaktnost textu.

Strach. Tichý, nebezpečný nepřítel splíží se pomalu po chladných ulicích. Za chvíli vyjde slunce, naplní šedé ulice zlatým světlem a barvami, ale strach zůstane. Ten je tu pořád. A bude, dokud válka neskončí. Nenajde se nikdo, komu by strach nestahoval hrdlo ledovou rukou. Tady není člověka, který by nenašlapoval opatrně a obezřetně, i přesto, že v ruce měl jen okoralý krajíc chleba a na hrudi pečlivě našitou Davidovu hvězdu zářící tak, aby se náhodou někdo nespletl. Každý musí vědět, že ten člověk, který se tak ustrašeně dívá a který v posledních dnech nejedl nic víc než půl krajíčku plesnivého chleba, je jiný. Kdybyste se podívali na lidi, kterým žlutá hvězda září na hrudi a na ty, kteří ji tam nemají, zjistili byste, že jsou stejní. Všichni mají velké ustrašené oči, které chtějí jen jedno. Mír. Všichni chtějí, aby už ta zatracená válka skončila a aby ráno mohlo vyjít to stejné slunce, které dnes vyšlo, ale beztoho, aniž by se kdokoli musel bát, hladovět a trpět za to, že v něm někdo jiný vidí stvůru. Tak proč, ptám se. Proč dělat rozdíly mezi lidmi, když se všichni díváme na stejné modré nebe a všichni obdivujeme ty stejné kapky rosy na zelené trávě.

Nebe pobledlo a první zlaté paprsky se dotkly zašlých okenních tabulek podlouhlé budovy. Zpod okenního rámu ustrašeně hleděl chlapec s rozčuchanými vlasy, špinavými tvářemi a odřeným nosem. Sledoval první lidi vycházející do ranních ulic. Pozoroval muže rozvážející snídani do okolních budov. Jeho hnědé oči pozorně sledovaly každého kolemjdoucího a vyhlížely. Vyhlížely, kdy se za oprýskanou cihlovou zdí objeví něco. Něco, co osvobodí ty utrápené lidi vláčící svá zavazadla na prašných ulicích za oknem. Něco, co by pomohlo jeho mamince, ležící už několik dní na marodce.

Chlapec se směl vždy po obědě na maminku podívat, ale jen na chvíli. Jen jedna kratinká chvílka každý den. Chlapcovi se po mamince moc stýskalo. Tak moc, že mu na špinavé ruce

ukápla slaná slza. Zařekl se, že mamince přinese obrázek. Takový obrázek, který by jí vykouzlil úsměv na tváři. Nenapadlo ho nic jiného, co by jí mohl dát. Nic neměl, stejně, jako ostatní

Emá Habrovcová, 12 let, ZŠ Brno, Bosonožská (2. kategorie, 1. místo)

chlapeci na ubikaci. Doufal, že obrázek snad bude stačit na to, aby maminku rozesmál. Alespoň na chvíli. Už dlouho se nezasmála. Tak dlouho, že chlapec přemýšlel, jestli se ještě vůbec umí smát. A uvědomil si, že vlastně i jemu se smích snad již vytratil ze života.

Zašmátral rukou pod zašedlým polštářem. Nahmatal kožené desky deníku. Jediná věc, která věděla všechno. Všechno, co zůstalo ostatním skryto. V tom deníku měl chlapec více, než pouhé dětské čmáranice a texty psané směšně velkými tiskacími písmeny. Pro něj to bylo mnohem více. On nepřemýšlel nad tím, aby zachytil svědectví. On chtěl vidět tohle místo skrz jeho kresby. Podívat se na svět očima okousaných tužek a papíru. Doufal, že maminka uvidí, jak je tu někdy i hezky. Občas namaloval i něco jiného, než pohled z okna do ulice, nebo zpoza hromady klestí, za kterou se občas schovával. Aniž by to věděl, v obrázcích byly namalované i jeho pocity. Když mu bylo smutno, namaloval všem úsměvy na tváři a trsy trávy rostoucí vedle šedého chodníku, které tam nebyly. Potom, když si svůj obrázek prohlížel, mu bylo hned veseleji. Proto kreslil každý den znovu a znovu. Jedině tak se dokázal přenést přes všechno, co viděl a zažil.

Ale i on si občas musel vymýšlet. Nerad lhal, ale když viděl tu starou paní zlobící se na mladého výrostka, který jí ukradl jedinou snídani, musel jí přimálovat úsměv na tváři a ruku ochotně podávající tomu ušmudlanému výrostkovi kousek chleba.

Dnes se rozhodl mamince také nakreslit obrázek. Než se ostatní chlapeci probudí, bude mít hotovo a bude stát u dveří, i s vytrženým papírem a čekat, až ho vychovatelka odvede za maminkou.

Začal kreslit. Jeho ruka okousanou tužkou na papíře kreslila dvojici unavených, potících se mužů, tlačící před sebou kolečko s tuřínem. V rohu svítilo zlaté slunce, které už bylo o něco výš, než před chvílí. V budově naproti kdosi vyvěšoval zašedlá prostěradla a voják s knírem v nablýskaných holínkách stál napřímeně u chodníku, v ruce držel důležitě obušek. Na zemi se povalovala špinavá ohnutá lžice a uprostřed toho všeho, na prašné cestě byla nakreslena uvadající kopretina. Ta kopretina za oknem tam doopravdy nebyla, ale chlapec

chtěl, aby tam byla. Už dlouho neviděl žádnou květinu a on si přál nějakou spatřit, třeba i jen uvadající kopretinu, dusící se pod nánosem prachu z cesty. Doma na jejich veliké zahradě kvetla spousta květin. Chlapec je moc rád maloval. Měly nejrůznější barvy a po každé, když takový obrázek s květinou přinesl mamince, usmála se. A tak místo uvadající kopretiny kvetly uprostřed prašné cesty na chlapcově obrázku velké fialové zvonky.

Když dokreslil, spokojeně se zadíval na své dílo a vytrhl stránku z deníku. Pak se na obrázek zadíval ještě jednou a stránku zase založil zpět do deníkových kožených desek. Ne, mamince musí namalovat něco hezčího.

A tak chlapec stihl namalovat ještě jejich obrovskou zahradu, kterou měli doma, než se rozhodl, který obrázek mamince věnuje. Vybral jí obrázek velkého mourovatého kocoura, kterého kreslil včera a obrázek se vzpomínkami si ponechal. Byl se svým rozhodnutím spokojen, ale to už do pokoje vstoupila vychovatelka, které budila ostatní chlapce, i s vozičkem se snídaní, na kterém se vyjímalo několik krajíců staršího chleba a bílá káva.

O několik hodin později chlapec mamince opravdu předal obraz velkého mourovatého kocoura, ale maminka se neusmála, i když kocourovi namaloval legračně zakroucené fousky a zježený ocas. Maminka věděla něco, co on ne. Za chvíli odjedou. Nikdo jim neřekl kam a ona to snad ani vědět nechtěla, ale pod jejím polštářem byla už pěkné hromádka dětských obrázků a ona je nemohla vzít s sebou. Chtěla se ujistit, že se ty obrázky nikam neztratí, a že je jednou někdo najde a třeba, tomu sice moc nevěřila, se chlapeci vrátí.

Maminka se usmála. Když chlapec viděl, jak se jeho maminka směje, usmál se taky. Tak přece se jí ten velký mourovatý kocour líbí! Tak tam oba vedle sebe seděli a usmívali se na sebe a chlapec měl obrovskou radost, ale pak mu maminka řekla, že za pár dní odjíždějí z Terezína někam pryč. Pryč? To nechtěl slyšet, ale třeba to pryč znamenalo, že pojedou zase domů!

Hned, jak se chlapec vrátil na pokoj, popadl deník a začal malovat. I když se mu tady moc nelíbilo, chtěl si na to pamatovat, a tak namaloval celou jejich

ubikaci, i s velkými palandami. Namaloval pohled z okna do ulice, i hromadu klestí, za kterou se schovával.

Chlapec chtěl kresbou obrázků zaznamenat svoje pocity, nechtěl na tyhle chvíle zapomenout, i přesto, že ne všechny byly hezké. Ze všeho nejvíce si ale přál, aby obrázky maminku rozesmály. A to se mu splnilo.

Ještě ten den poslal mamince po sestře všechny svoje obrázky, aby jí mohly dělat radost a maminka je ještě ten den předala svému bratrovi s přáním, ať je někam schová. Chlapcův strýc je skutečně schoval. Když odjeli, zatloukl obrázek pod prkna jednoho z domů, a tam zůstaly až do konce války.

V tu dobu už se nikdo nemusel od jiných odlišovat velkou zlatou hvězdou na prsou. Tou dobou se už všichni na sebe usmívali a nebáli se. Teď už se nikdo nemusel bát ničeho. Nikdo už necítil pocit viny a nedržel v rukou okoralý krajíc chleba, nýbrž velký sladký koláč a jedl ho s takovou chutí, až se mu dělaly boule za ušima.

Žádný strach. Jen radost a euforie z vítězství!

O několik desítek let později seděla drobná holčička v obrovském křesle a plakala. Měla vztek, protože nevěděla, kam si dala svoji oblíbenou panenku a bylo jí smutno, protože venku přšelo a ona nemohla jít ven hrát si a obdivovat jemné pavučinky v jabloňových větvích.

Všimla si, že vedle křesla na nočním stolku leží kromě tatínkových novin a maminčiny rozečtené knihy i volně pohozený papír a tužka. Holčička se zvedla z křesla, popadla papír i tužku, klekla si před velké okno hned naproti křeslu, ve kterém ještě pře chvíli seděla a chtěla začít malovat. Ale zarazila se. Dlouho už nic nemalovala a měla obavy z toho, zda to vůbec ještě svede. Pokrčila však rameny a začala kreslit. I pro ni byla kresba únikem z reality. V obrázku, který namalovala, byly její vlastní pocity. Když domalovala, bylo jí hned lépe. A v ten okamžik si uvědomila, že v kresbě je lék. Lék, který dokáže léčit nejen duši, ale i mysl, který vymaže i tu nejčernější myšlenku z hlavy a vykouzlí úsměv na tváři i tomu nejzatrpklejšímu člověku na světě. V kresbě je náš život. A tak to zůstane.

Promalovat se k naději

Eliška Herčíková, 12 let, 28. ZŠ Plzeň (1. kategorie, Cena Erika Poláka)

Zdůvodnění hodnotící poroty: Nápaditá úvaha, která se nedrží běžných šablon. Téma Malovat a přežít ukazuje i dnešními očima.

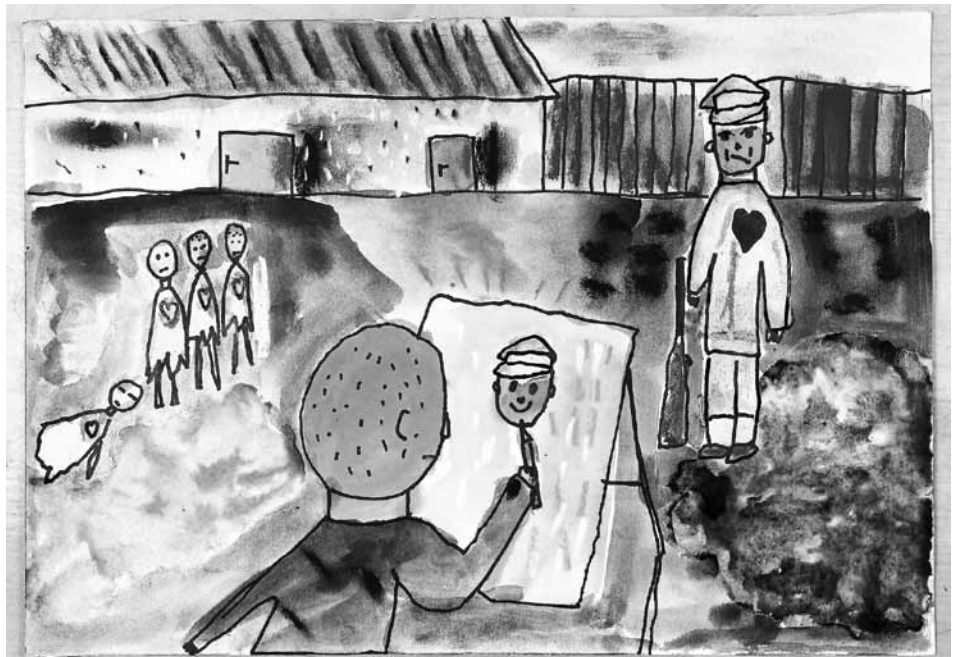
Jaký význam mělo pro děti v Terezíně nebo Osvětimi malovat? Psát si deníky? Zaznamenávat si informace? Bylo to opravdu jen proto, aby se později vědělo, co se dělo v koncentračních táborech? Čeho se Němci dopustili? Nemělo to mnohem hlubší význam...? A má to smysl i dnes?

Představte si normální večer, rodiče vám jdou popřát krásné sny a vše je v nejlepším pořádku. Až usnete, najednou do bytu vrazí cizí vojáci v uniformách. S hrknutím se probudíte a vidíte spoustu strašidelných lidí se škodolibým úsměvem. Vezmou vás a odtáhnou pryč. Od rodičů. Od domova. Od normálního světa. Naprosto hrozná představa. Ocitáte se na děsivém místě. Nikoho zde neznáte, nemáte co jíst a pít. Žádná hygiena, jen tvrdá práce, špína, nemoci, vysílení a vyčerpání. A to vše začalo v jeden nevinný večer, který vypadal úplně normálně. Vzpomínáte, jak vám rodiče dávali dobrou noc, a teď... Jak byste se cítili? Nikomu nemůžete nic říct, nikomu věřit. Přeci jen vás mohou hned zastřelit. Už se to stalo spoustě lidí před vámi. Nebo je odvezli nákladákem. Co se s nimi stalo, nevíte. Víte jen, že se už nikdy nevrátili. Zbývá jen doufat.

Jediným požitkem s vaším domovem se stane malinký deníček a tužka, která vás hřeje v kapse. Zalezete si do kouta, uvolníte se a z ničeho nic se pustíte do malování. Konečně se můžete svěřit, kreslit svoje pocity, co cítíte. Mohli byste se cítit na chvíli volní. Odpoutat se od schovávání nebo pracování v táborech. Nic nevíte o okolním světě. Nemůžete si být jistí příští minutou, natož druhým dnem. Vaše malování je jediná věc, které můžete věřit. Žít. Být si něčím jistí. Vědět, že jste spojeni s domovem. Deník a tužka existují teď. Nemusíte se bát okolního světa. Můžete promítat své pocity, které vás tíží v hlavě. Vědět, že existuje i normální svět. Mít jeden pevný bod, který vám připomíná domov.

Mají díla vytvořená před téměř 80 lety ještě význam? Samozřejmě historický, ale jinak? Nejspíše ano, víme, co se dělo a čím si lidé a děti v našem věku museli projít, co zažili nebo co cítili. Jak prožili své dospívání, které my prožíváme s kamarády a rodinou. Měli bychom si vzít ponaučení. Být šťastní, v jakém světě žijeme, a nechtít stále víc a víc. My ale víc chceme, jenže lidé v Terezíně/Osvětimi neměli ani co jíst. A každý den mohl být jejich posledním. Můžeme být rádi, že žijeme v normálním světě, kde se nemusíme strachovat o přežití.

Ale hlavně máme varování, abychom si dávali pozor. Je spousta lidí, kteří si prožívají to samé, co lidé za 2. světové války. A neděje se tak daleko od nás. Nenechme se upokojit, že nás se utrpení prozatím netýká. Přijde nám tak vzdálené, že není důvod se bát. Natož něco řešit. Něco podobného se nám bohužel může také stát, a to i velmi brzy. Kresby a zápisky nejsou jen zpovědí, ale i varováním, které bychom měli brát vážně a nezapomínat, co se kdysi stalo.

Filip Žiga, 7 let, ZŠ a MŠ a praktická škola, Vsetín, Turkménská (1. kategorie, 5. místo)

Smutné zprávy, které přišly až po redakční uzávěrce

**V pátek 5. srpna zemřely v Praze v DSP Hagibor
dvě legendy Terezínské iniciativy –**

FELIX KOLMER (1922) A HANA HNÁTOVÁ (1924).

ZICHRONAM LIVRACHA!

PTI

Vzpomínám!

Werner Imhof

Dne 22. června 2022 v požehnaném věku 100 let v Praze na Hagiboru tiše zesnula Lisa Miková. Téměř po celou dobu existence koncentračního tábora Terezín (odmítám mu říkat „ghetto“), od ledna 1942 do října 1944 tam trpěla.

Poté ještě víc: byla deportována do Osvětimi, následovala vražedná otrocká práce ve zbrojní výrobě ve Freibergu u Drážďan, cesta smrti v dobytčácích a nakonec osvobození v Mauthausenu. Ani za totalitního režimu v ČSSR to Lisa Miková, která se netajila odmítáním tohoto systému, neměla jednoduché. Antisemitismus se vrátil už na začátku 50. let – nemusíme připomínat procesy se skupinou Rudolfa Slánského. V roce 1968 odmítla podepsat, jak je šťastná, že tanky Varšavské smlouvy „ukončily pokus o imperialistický převrat“. Samozřejmě jí to režim neodpustil. Jenže Lisu zastrašit či zlomit nedokázali nacisté. Komunisté také ne.

Navštívil jsem stovky škol v Německu a České republice asi s 30 českými přeživšími holocaust a pořádal besedy, zejména v Německu. Všichni na studenty udělali hluboký dojem. Takové osobní setkání je něco úplně jiného než čtení knih, přednáška učitele. Děsivý příběh holocaustu se pak snoubí s velmi konkrétním životním příběhem člověka, kterého slyšeli a viděli stát před sebou, příběhem, který nezačal rokem 1939 a naštěstí také rokem 1945 neskončil. Spojuje se s konkrétní osobou, tváří. Věřím, že většina studentů na takové setkání do konce života nezapomene, tuto tvář před sebou uvidí, když se vysloví slova „nacista“ nebo „holocaust“. Po téměř 700 besedách s českými pamětníky, které jsem jako historik organizoval a doprovázel, cítím k nim hlubokou vděčnost. Už jich zbývá jen málo. Proto vnímám jako svou povinnost dál něco předávat, stále o tom mluvit. Od roku 2004 všechny knihy (až na jednu výjimku), na kterých se jako překladatel, redaktor, nakladatel, podílím, se týkají tématu holocaust.

L. M. při přebírání německého vyznamenání

Pro mě, který hrůzu holocaustu zná jen jako historik, je to snazší. Ale jak těžké to muselo být pro ty, kteří to protrpěli, vracet se ke svým strašným vzpomínkám, aby o tom všem vyprávěli!

Při této činnosti jsem v roce 2003 poznal i Lisu Mikovou a společně jsme uskutečnili téměř 50 besed, především na německých školách. Lisa své vzpomínky vždy podala velmi střízlivě, bez jakýchkoliv emotivních přívlastků („strašný, hrozný, krutý...“). Přesto jsem velmi často viděl, že mnoho jejích posluchačů plakalo. Tento druh vyprávění totiž mnohdy předává emoce čtenáři nebo posluchači více než kterýkoli jiný, umocňuje je. V roce 2018 jsem

sepsal životopis Lisy Mikové pod názvem „*Ich bitte Sie, wir sind doch Europäer!*“, r. 2020 vyšel česky: „*Prosím Vás, jsme přece Evropané*“. Nevěděla o tom, co připravuji, byl to můj narozeninový dárek. Nechal jsem samozřejmě na ní, zda chce, aby knížka vyšla. Přečetla si to, zavolala mi tři dny po svých narozeninách a řekla: „Nádherné. Moc děkuji. Nech ji vytisknout!“ Na konci roku 2018 jsem navrhl Lisu Mikovou na Spolkový záslužný kříž. Prezident Frank-Walter Steinmeier nemusel tento návrh dlouho přezkoumávat. A tak dne 19. února 2019 jí německý velvyslanec Christoph Israng předal nejvyšší vyznamenání, které může německý stát udělit.

Existuje stará irská lidová píseň „Little Town“ (Městečko), kterou jsem zpíval Lise k jejím 98. narozeninám. Pár řádků z ní – pro mě nejdůležitějších – zní: „Náš kruh se brzy ještě zmenší. Neustále myslím na ty, kdo už nejsou mezi námi, sám cítím, jak mi život utíká. Ale my zpíváme dál! Leč sami sebe se ptáme, zda ještě někdo po nás bude zpívat naše písně, potom, až náš zpěv navždy dozní?“

Lisa Miková byla neuvěřitelně silná osobnost. Nikdy jsem ji neviděl plakat. V této chvíli se jí ale vehnaly slzy do očí...

Teď už bohužel Lisa není mezi námi. Jsem velmi smutný. Ale stejně silný je můj pocit vděčnosti, že jsem tuto úžasnou ženu potkal.

Lisa Miková (1922–2022)

Lisa Miková se narodila 31. ledna 1922 v Praze a zemřela ve středu 22. června ve věku 100 let v DSP Hagibor. Byla dlouholetou členkou předsednictva Terezínské iniciativy.

Před dvěma lety Lisa Miková převzala státní vyznamenání Kříž za zásluhy se stuhou Záslužného řádu, které jí propůjčil německý prezident Frank-Walter Steinmeier. Vyznamenání dostala za zásluhy o česko-německé usmíření. Záslužný řád se propůjčuje německým občanům i občanům jiných zemí za politické, hospodářsko-spoločenské a duchovní zásluhy. Jde o jediné obecné vyznamenání za zásluhy v Německu, a tedy nejvyšší uznání, které Německo uděluje za zásluhy o obecné blaho.

Po válce pracovala v knihkupectví, v kulturním středisku v Německé demokratické republice a později v dovozu zahraniční literatury. Absolvovala Vyšší knihkupeckou školu v Lipsku.

Od 90. let se podílela jako členka TI na různých pamětnických projektech, které připomínaly krutost rasismu nacistického Německa.

Sněm Terezínské iniciativy se koná v úterý 25. října 2022

V ZASEDACÍ MÍSTNOSTI VE 3. PATŘE ŽIDOVSKÉ RADNICE V PRAZE (MAISELOVA 18, PRAHA 1).

ZAHÁJENÍ V 10.00 HODIN, PREZENCE OD 9.15 HODIN.

PROGRAM SNĚMU:

Zpráva předsednictva TI + Zpráva hospodářky + Zpráva revizní komise

Občerstvení

Diskuse

Usnesení

Volná zábava a přátelské posezení přítomných

(Konání sněmu Terezínské iniciativy může případně ohrozit epidemická situace na konci října. Sledujte prosím zprávy a doporučení Ministerstva zdravotnictví.)

Výzva čtenářům

Spolek SYNAGOGA KLATOVY, z. s., hodlá v listopadu 2022 připomenout výročí transportů židů z Klatov. Pro účely připravované přednášky hledáme informace o panu Leopoldu Weisskopfovi, který se nechal po válce přejmenovat na Leo Marek. Narodil se 1. 12. 1912 a byl synem Marka Weisskopfa a Friedy (Bedřišky) roz. Bermannové, kteří žili v Klatovech. Po válce se usadil v USA (Chicago). Jakékoliv informace o něm, popř. kontakty na jeho příbuzné, laskavě zasílejte na adresu:

*Dana Škúrková, Měchurova 372, 33901 Klatovy,
tel. 732 350 275, d.skurkova@gmail.com*

Nová tajemnice TI

Od června 2022 je novou tajemnicí TI Daniela Příkrylová, tel.: 222 310 681, 601 122 818,

e-mail: terezinskainiciativa@cmail.cz

V kanceláři je každé úterý od 9.00 do 13.00 hod., jinak po předchozí dohodě.

**Terezínská
iniciativa**

Vydává Terezínská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Telefon: 222 310 681, 601 122 818, e-mail: terezinskainiciativa@cmail.cz.

Redakční rada: Tamara Pavlíčková, Michal Stránský, Michaela Vidláková

Bankovní účet: v CZK: 59433011/0100.

Číslo 111 vyšlo v srpnu 2022.

MK ČR E 10779